

Toimetus ja tallitus
TALLINNAS,
Wene tänav nr. 5
Telefon nr. 158.
(Sõjawäe keskaamast)

Toimetaja kõnetunnid
kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
Sõjawägede staabi väljaandel.

Tellimise hind:
1 aasta peale 40 marka
1/2 " " 20 "
1/4 " " 10 "

Kuulutuste ja teada-
annete hind: Iga kor-
pusrea eest 1 mark.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabariigi postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr 30

Laupäewal, 24. juulil 1920.

II. aastakäik

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Väljawõtted Sõjainistri päewa-
käskudest.
2. Väljawõtted käskudest Wabariigi
sõjawägedele.

Üleüldine osa:

1. Korraldust nõudwad küsimused I.
(Kirschbaum).
2. Ludendorffi sõjamälestused.
3. Kas on seda vaja? (—ms —)
4. Segateated.
5. Kirjawastused.
6. Kuulutused.

Ametlik osa.

Väljawõtted Sõjainistri päewakäskudest.

Nr. 590.

Tallinnas, 3. juulil 1920.

Kuna wabariigi piirides mitte võimalik pole nii palju riidet valmistada, et kogu sõjawägi tarwis minevate aluskottidega varustatud saaks, luban nendele sõjawäelastele, kes endile omal kulul tarvitamiseks täiesti kõlbulいたud aluskotid on muretseunud, mis 3 arf. pild ja 1 arf. 2 wersoti laiad peavad olema, 207 marka 50 penni maksta, kusjuures kott riigi omaks jääb.

Raha selleks ostarbeks tuleb nõuda Sõjawäe Warustuse ülemale alluwaft Rahaasjanduse osakonnast.

Nr. 603.

Tallinnas, 7. juulil 1920.

Minu päewakäsu 24. juunist s. a., nr. 507 § 1, täienduseks luban kõigis sõjawäe osades, walitsustes ja asutustes pidada eraisikuid teenijaid 1 järgu 25% ja 2 järgu 75% koosseisudes ettenähtud arwust.

Nr. 663.

Tallinnas, 15. juulil 1920.

Suurendan Kuresaare ja Saapsalu sõjawäe sanatooriumides rawitusel olewate sõjawäelaste toibunormi järgmiselt:

- 1) Leiba kakš (2) naela, sellest üks nael saia,
- 2) wõid kahelkateistkümmend (18) solotnikku,
- 3) suhkrut kümme (10) solotnikku päewas inimese peale, alates 15-st juulist.

Nr. 668.

Tallinnas, 16. juulil 1920.

1. 2. ja 3. jalawäe diviiside ülematele, kes Eesti Rahwawäe korralduse järele on iseäraliste diviiside ülemad, antakse tänafest päewast korpuse (mitte iseäralise) ülema õigused.

Samad õigused antakse Soomusrongide Diviisi Ülemale ja Merejõudude Suhtajale.

Kõikidel eelpool nimetatud sõjawäe ülematel tuleb edaspidi kõiges omas tegewuses juhtnõuiks wõtta, kuni sõja seisukorra ärakaotamiseni, Sõjawägede sõjawäljal walitsemise korda, niipalju kui see kõrgema riigiwõimu poolt antawate seaduste ja korralduste wastu ei käi.

Kõik seni ajani awaldatud päewakäsed ja korraldused, mille põhjal eelpool nimetatud ülematele kõrgem wõimupiir oli antud, kui käesolewas päewakäses, — loetakse makswusetaks.

Nr. 669.

Tallinnas, 16. juulil 1920.

Awaldan teadmiseks ja täitmiseks Tallinnas augusti kuul s. a. ärapeetawate sõjawäe lastewõimisüste kawa:

Üleüldised määrused.

1. Võistluste algus 20. augustil Tallinnas garisoni lasteplatstil.

2. Ülesannete tähtaeg 10. augusti s. a.

Iga wäeosa, kes võistlustest soowib osa wõtta, peab selleks ajaks osawõtjate nimekirjad lastewõistluste korraldamale komiteele ära saatma.

3. Võistlustest osawõtjad wõivad üks nädal enne võistluste algust Tallinna ilmuda, et lasteplatsti tundma õppida ja seal harjutusi pidada.

4. Võistlema saavad omawahel: a) üksitub grupeb, b) üksitub lastjad.

5. Iga üksik wäeosa (polt, üksik bataljon, Sõjakoal, alamohwitseride kool j. n. e.) wõib saata grupe võistlustele ühe grupe ja üksikwõistlustele mitte rohkem kui 5 lastjat. Grupes lastja wõib ka üksikwõistlustest osa wõtta, sel suhtumisel ei tohi ühest wäeosast üksikwõistlustest mitte üle 5 lastja olla. Ühe grupe koosseis: 1 grupe ülem, 5 lastjat ja 1 tagawara liige. Grupe ülem korrigeerib lastmist, lastmisest isiklikult osa ei wõta.

6. Iga lastja wõib võistlustest wälja heidetud saada, võistluste määruste mittepidamise pärast.

7. Nuhindu on: grupewõistluse peale — 3, iga üksikwõistluse peale — 5.

Nuhinna, mis ühe grupe peale langeb, omandawad kõik 5 lastjat selles grupes.

I. Grupewõistlus.

Raugus: 200, 300 ja 600 meetrit.

Püüs: wäeosas tarwitusel olem wintpüüs, teatud mubeli järele, ilma mingisuguste muudatusteta. Päästiku kangus mitte vähem kui $4\frac{1}{2}$ naela.

Märklaud: 200 ja 300 m. peale Nr. 1 ja 600 m. peale Nr. 2.

Seisak — lastja oma wäljawalikul, kuid ilma kunstliku toeta.

Iga lastja teeb 2 proowipauku ja 15 võistlusepauku iga kanguse peale.

Grupe walib märklaud ja lastmise järjekorra liisu läbi.

Tagajärgede näitamine peale iga paugu.

Wõistlus kõigi 3 kanguse peale peab ühe päewaga lõpetud olema.

Peakohtuniku otsus lõpetab kõik kerkiwad küsimused ja waielused.

Wõitjaks jääb see grupe, kes kolmes lastmises (200, 300 ja 600 meetri peale) kokku kõige rohkem filmi on saanud. Ku kahel grupel filmade arv ühesugune, siis lasub kumbki grupe weel 1 proowipaugu ja 7 võistluspauku 600 meetri peale.

II. Üksikwõistlus 300 meetri peale.

Püüs — wabal wäljawalikul, ainult mitte piffilmaga.

Märklaud — rahwuswaheline I m. \times I m. Nr. 3.

Lastmine 3 seisakust: püsti, põhwelt ja lamades.

Igast seisakust teeb lastja 20 võistlusepauku ja 5 proowipauku.

Wõitjaks jääb see, kes kõige rohkem filmi saab.

Ühesuguste tagajärgede juures loetakse wõitjaks see, kes

1) rohkemal arvul tabas märklauda,

2) " " " musta muna,

3) " " " ringi

III. Üksikwõistlus 300 meetri peale (Siirlastmine).

Püüs — wabal wäljawalikul, ainult mitte piffilmoga.

2 märklauda nr. 4 ja nr. 5.

Iga lastja teeb 2 seeriat paukusi, igas seerias 10 pauku.

Esimese seeria paukusi teeb lastja 3 seisakus: 4 pauku lamades, 4 põhwelt ja 2 püsti, 3 minuti jooksul, märklauda nr. 4 pihta.

Teise seeria — 2 seisakus: 5 pauku lamades, 5 põhwelt, niisama 3 minuti jooksul, märklauda nr. 5 pihta. Enne esimest seeriat on lubatud teha 2 proowipauku.

Iga seeria algul on lastja püsti, püüs jala juures, luff lahti.

Lastmine algab kästlusega: „tulb“, lõpeb wilega.

Kui peale wilet weel keegi paugu teeb, siis arwatakse temal kõige parem film filmade arwust maha. Wõitjaks jääb see, kes kahe seeria peale kokku kõige rohkem filmi saab. Iga tabamine märklauda nr. 5 loetakse 5 filmi.

— Ühesuguste tagajärgede juures loetakse wõitjaks see, kes rohkema arwu kuulidega wigurid on tabanud.

IV. Üksikwõistlus rewolwristest ehk püstolitest.

Raugus 30 meetrit.

Märklaud: 50 cm. \times 50 cm., jagatud 10 ringiks, iga ringi wahel $2\frac{1}{2}$ cm. Must muna 20 cm.

Lastmine 2 seerias; igas seerias 7 pauku. Enne esimest seeriat on luba teha 2 proowipauku.

Iga seeria jaoks antakse 5 minutit aega.

Lastmine algab kästlusega: „tulb“ ja lõpeb wilega.

Wõitjaks jääb see, kes kahe seeria peale kokku kõige rohkem filmi on saanud.

§ 2. Sõjaväe lastewõistluste teostamiseks määran korraldus-komitee järgmises koosseisus:

esimees: alamkapten Leopold Tõnson,

abiesimees: kapten Aleksander Wessart,

sekretäär: leitnant Theodor Kalberg,

liikmed: alamleitnant Edmund Mühlbaum ja lasteinstruktor Lebedew.

Kohtunikkude kogu.

Peakohtunik: alampolkownik Juhan Pustar.

Liikmed: polkownik Theodor Stackelberg ja igast võistlustest osawõtjast wäeosast üks isik, wäeosa ülema nimetuise järele.

Nr. 670.

Tallinnas, 16. juulil 1920.

. Tihipeale tuleb ette, et sõdurid, isearanis madru-

sed, endid politsei võimudele korra alalhoidmise ja jalule seadmise juures wahete jagavad ja selle juures isegi sõjariistu — püss-nuge ja revolvruid — tarvitavad.

Keelan ära sõduritel ja madrustel revolvruid, püss-nuge ja muud sõjariistu väljaspool teenistust kaasa tanda.

Wäeosade ja asutuste ülematel, niisama ka garnisoni ülematel ja linna komandantidel selle järele walmata, et see päewakäsi täidetud saaks.

Selle päewakäsu mittetäitjaid käsen wastutusele wõtta ja kõige karmimalt karistada.

Wäljawõtted käskudest Wabariigi sõjawägedele.

Mr. 709.

Tallinnas, 26. juunil 1920.

§ 1. Wõru/ maakonna Rahmawäe Kaitse-Ühdu ülem alamkapten Hans Luiga ülendatse kapteniks, wanusega 17-st maist 1919.

§ 2. Endise kitaroopalise soomusrongi nr. 2. pealt leitnant Johan Depmann ülendatse alamkapteniks, wanusega 27-st nowembrist 1919.

§ 3. Biljandi maakonna Kaitse-Ühdu alamleitnant Kristjan Torop ülendatse leitnandiks, wanusega 23-st juulist 1919.

§ 4. Sõjawäe Mereasjanduse ülema abi alamleitnant Olaf Feldhuhn ülendatse leitnandiks, wanusega 9-st aprillist 1920.

§ 5. Lääne maakonna Kaitse-Ühdu alamleitnant Gustaw Thalsfeldt ülendatse leitnandiks, wanusega 10-st maist 1920.

§ 6. 4-st jalawäe polgust lipnik Karl Schilsky ülendatse alamleitnandiks, wanusega 22-st septembr. 1919.

§ 7. Allpool tähendud kitaroopalise soomusrongi nr. 3. ohwitserid ülendatse järgmisesse auastesse:

Lipnikud — alamleitnantideks:

1. Artur Alliko, wanusega 13-st weebr. 1920.
2. Paul Martinoff, „ 13-st „ 1920.

Mr. 756.

Tallinnas, 9. juulil 1920.

Allpool tähengud s/l. „Lembit'u“ ohwitserid ülendatse järgmisesse auastesse:

Leitnandid — wanematelks leitnantideks:

1. Wasili Martson, wanusega 1-st maist 1919.
2. Karl Lensment, „ 6-st sept. 1919.

Roorem leitnant — leitnandiks:

1. Andrei Erikson, wanusega 4-st oktoobr. 1919.

Mr. 776.

Tallinnas, 16. juulil 1920.

§ 1. 1-se diviisi staabist leitnant Aleksander Abdelme ülendatse alamkapteniks, wanusega 14-st märtsist 1919.

§ 2. 5-st jalawäe polgust leitnant Karl Zimmermann ülendatse alamkapteniks, wanusega 18-st aprillist 1920.

§ 3. Soomusrongide diviisist alamleitnant Feliks Berman ülendatse leitnandiks, wanusega 9-st juunist 1919.

§ 4. Tallinna Wahibataljonist alamleitnant Bernhard Patrik ülendatse leitnandiks, wanusega 7-st märtsist 1920.

§ 5. 5-st jalawäe polgust lipnik Richard Kwasiik ülendatse alamleitnandiks, wanusega 28-st weebuarist 1919.

§ 6. 7-st jalawäe polgust lipnik Nikolai Bockfeld ülendatse alamleitnandiks, wanusega 26-st märtsist 1920.

Mr. 779.

Tallinnas, 16. juulil 1920.

1-se hobuste tagawara ja laatsareti ülem loomaarst Sergei Punin nimetatse ümber veterinaärkapteniks, wanusega 4-st juulist 1919.

§ 2. 3-da diviisi loomalaatsareti ülem loomaarst Anton Wiren nimetatse ümber veterinaärkapteniks, wanusega 24-st juulist 1919.

Kindralstaabi Kindral-Major Larfa
Sõjaministri eest.

Üleüldine osa.

Korraldust nõudwad küsimused.

Kirschbaum, Jüri.

Meie oleme mõitnud — mõitnud kats suurt riiki, tähendab meil oli kõik niisõrd korras, et meie mõita suutsime, ja mõrastaw mõib tunduda nüüd niisugune pealkiri. Kuid praegu on terve ilm kihamas, wähemalt wana ilm, ja kui meie uuesti cwantüristide roaks ei taha saada, peame ennast korraldama ja iga filmopill walmis olema kas mõi uuesti lahinguwäljale minema, kui seda meilt meie olemasolemine nõuab.

Oleme siis otselohesed oma ees ja katsume selgusele jõuda wigade ja puuduste kohta, et leida teed nende kõrvaldamiseks. Ehk küll wäsinud oleme, ei tohi meie ometi torberidele puhkama jääda ja trööstida ennast liig kulunud ütelsega: „Wõijate üle ei mõis-teta kohut“, küll aga peame kahelordse usinusega tööle asuma, et mõitjana püsima jääda.

I.

Kui Wenemaad ja selle bürokraatlikku korda omal ajal kiruti, siis nähti seal üht suuremat pahet „kantselärstshinas“ ja seda wiist küll päris õigusega. Nõudis ja niisugune pabeririik lõpmata „staabid“ teenijaid. Kirjutatud paberite kohta öelbi „bumaga terpi“, s. o. kirjutada ju mõib, kirjutada mõib kõike, aga... See

aga oli harilikult piff segane asjaajamine, loid töötamine, ametnikkude juur kuritarvitused, nende karistamatuse ja kättesaamatuse tunne: „bumaga terpi“, ja kirjutamisega võis asju soovituid kauguseni venitada. Kuid tõe auku peab tunnistama, et Wenemaal mõis asju kaugemale wenitada, kuid see ei olnud siiski sunduslik. Aga mis on meil? Selgitagu seda lihtsamad näitused igapäewasest elust. N. walitsusel on osakonnad A B C; osakonnad jagunenud jaoskondadeks a b c. Nüüd B osakonna c jaoskonna ülem palub sõdur X tarwis paar tööpütsa wälja anda. Sellest kirjutab ta paberi otsekohesele majanduse ülemale, kes kuulub C osakonna a jaoskonda. Majanduse ülem teeb wäljaandmiseks korralduse, kuid kortermeister, läbi waadates mainitud sõduri armatuuri, leiab raamatust nr. 37 (neid on 56 ja rohkemgi), et sõdur X on „mainitud suhtes“ kõige warustatud ja kannab seda oma ülemusele ette. Sõdur X läheb ilma pütseta tagasi. Hea korra juures tuleb järgmisel päewal ka paber järele ääremärkusega: „Kõik on ainult ühed pütsid saanud, pole võimalik erandit teha“. — Kõik on ausasti ja asjalikult oma kohused täitnud. Asi on täitsa korras. Kuid asjata on raietatud vähemalt 2 päewa kirjawahetuse peale, paberi kulu ja ääremärkuse tegemise aeg armamata, ja sõdur X jäi ikkagi ilma pütseta. Tragöödia on aga selles, et siin just erandit palutigi teha, ja nüüd saab asi ametliku käigu. B osakonna c jaoskonna ülem, ära nähes, et otsekohse tema palwe täitmist ei leidnud, kannab oma otsekohesele ülemale kõik kirjawahetuse ette palwega seda toetada, sest temale kui korralduse ülemale pole mitte kaugelki ükskõik, kuidas X töö ja riides käib. B osakonna ülem, nähes et kirjawahetus kõlne, jaabab selle edasi ja palub walitsuse ülemalt sellekohast korraldust. Siin leitakse nõudmine põhjendatud olewat ja C osak. ülem saab korralduse „wälja anda“, mis omakord C osak. a jaoskonna ülemale edasi antakse, kuid siin on stop: a jaoskonna ülem on wilunud töömee, tunneb oma asja ja leiab ennast haawatud olewat, et tema peale ülemuse juures kaebamas on käidud. Võimalus ennast puhtaks pesta ja asjatundlikult üles näidata temal maksimate seaduste põhjal on. Ta kannab kirjawahetuse, mis tunni-tunnilt kaswab, sest kirjutamise aparat on hästi sisse seatud, uuesti oma ülemusele ette ja palub põhjusemõtteliku seletust, sest täna ühele erand, homme teisele erand, ja nii pole seadust enam olemast. Osakonna ülem muudugi põhjusemõtteliku küsimust ei otusta ja asi läheb walitsuse ülemani. Ütleme nüüd, et see walitsuse ülem on spetsialist näituseks korteriküsimustes ja siis peab küsimust juba lahendamata warustuse walitsuse ülem. Wahepeal on kirjawahetus nii suureks paisunud, et selle läbilugemiseks ja põhjuste selgitamiseks polkownikul muudugi aega ei jätku ja otjus tehakse lühidalt: „Wälja anda“ või „Si saa“, mida siis ka täidetakse ilma kassipidi mõlemata. Nüüd tõuseb aga küsimus, mis poolest on wõimne küsida „wälja anda“ parem kui esimene palwe „wäljaandmiseks korraldust teha“, kas ainult selle poolest, et paber vähemalt nõud ühe kaks rännanud. See on wäike pildide meie asutuste igapäewasest elust ja asjaajamise korra. Argu arwatagu, et seda ainult pütsitega võib juhtuda. Sarnaseid küsimusi tul b igal ajal, kas hobuse naelte, suurtükkide, telefoni apparaatide nõudmisel või korteri saamisega, ja nende arv on legion. Nüüd tuleb aga meelde weel 1913. aastal loetud Prantsuse suurtükiwäe asjanduse aruanne. Seal sõidab batarei lasteharjutusele ja wõtab ütleme 72 padranit kaasa; — 48-da juures on soowitud resultaadid käes, wõiks

lastmine lõpetada, kuid ei — lastakse kõik padranid wälja, et arwepidamist mitte keeruliselt ajada. Kas ei peaks ka meie siit midagi õppima? Olugi, et üksikutele kordadel see keeruline apparat oma ülikeerulise kirjawahetuse ja arwepidamisega mõned vähemad kulud sõwawad, nõnda ütelda kottu hoiab, kuid see asjaajamise apparat on ise nii keeruline ja raske, et tema ülespidamise kulud sellest „kottuhoidmisest“ mitu korda suuremad on. Selge on igatahes üks — asjaajamise lihtsustamine peab läbi wiidud saama.

Kuidas seda teha? Kui meie enne kindlalt omale selgeks olemine teinud, et praegune asjaajamise kord halb, liig keeruline ja selle endise Wene korra edasifordandamine, nii ütelda kirjutud Wene kantselärstschina süwendamise produkt on, siis ei ole meie enam mitte räljapeasemota seisukorras. Esialt — kaotage ära wastutuse kantseläi ametnik, s. o. andke igale ametnikule iseseisew otjustamise õigus temale usaldatud alal ja tehke ta wastutawaks tema peale pandud ametis. Teiseks — kadugu jäänawalt asutuste osakondadeks, jaoskondadeks ja nii edasi jagamine kui kunstiliselt asutuste ülespühkimise abiudu, asjata kirjawahetuse ja mitteproduktiivse töö ellukutsumise apparat. Asutuse ülem olgu iseseisew ja otjusewõimeline, — ametnik oma ülemale otsekoheselt. Keelatud olgu igasugune paberikirjutamine, vähemalt ühe asutuse ametnikkude wahel. Ja wõimaks — tõstke ametniku wäärtust (tublidust) ja sellelega wähendate nende arwu. Usetage ametnik niisugustesse tingimistesse, et ta mitte hunnitööd ei teeks, waid oma tööpõlde armastada suudaks, ja teil on wõimalus paremaid tööpõlde saada.

Tarwis on selgusele jõuda, et praegune seisuford mada, tarwis julgeda uuenduste teele asuda, ja seisuford ei ole wäljapeasemata.

Indendorffi sõjamälestused.

Wõitlus ja kriis idas.

Järg.

XII.

4. juunil algas Wene pealetungimine Austria-Ungari frondi wastu idapool Eutskit, Carnopoli juures ja põhjapool Dnjestrit.

Pealetungimist ei peetud otjustawa ülekaaluga. Carnopoli juures läi Saksa lõuna-armee kindral krahw v. Bothmeri juhatusel kõik wenelaste tornijooksud tagasi. Selle wastu oli aga Eutski juures ja Dnjestri ääres wenelastel täielik edu. Mõlemal kohal tungis wenelane sügawale Austria-Ungari frondi sisse. Mis aga weel pahem oli, k. ja k. wäed olid nii wähe wastupaneku wõimet ilmutanud, et seisuford idafrendil ühel hooil ülitõsiselt muutus. Ehk küll meil enestel ka pealetungimist oli oodata, panime kohe diwiisid walmsis ärasaatmiseks lõunasse. Kindralfeldmarschali Baieri printsfi Leopoldi wäerühm tegi sedasama Saksa ülemjuhatus wõttis mõlemast wäerühmast õige tublisti toetuswägesid ja lastis ka läänist diwiise juure tuua. Sonime lahing ei olnud

weel alanud. Austria-Ungar jättis aegamööda oma pealetungimise Itaalia frondil seisma ja saatis ka wägesid ida frondile.

Selle peale wõttis Italia sõjawägi pealetungimise Tiroomi wastu ette. Sõjaline seisuford oli nüüd põhjalikult muutunud. Ta muutus warsti Somme lahingu algusega ja hiljemini Rumeenia sõjakuulutusega weel rohkem meie kahjuks.

Austria-Ungari wastupaneku puudusel edenes Wene pealetungimine Lutski juures jõudfasti ja jõudis piku Koweli raudteed Stohodini wälja. Esimesed Saksa toetuswäed kisti ka taganemisega kaasa. Stohodi ääres, mõlemal pool raudteed, kujunes aegamööda uus Saksa wäerind, mis Stõri ääre seisma jäänud Austria-Ungari wägedega ühenduses seisis. E'äne s'ihis ei tunginud wenenlane nii suure hooga peale, ehk küll teda siin suur wõit ootas. Tal oli aga liig wähe jõudusid k'äpärast, et seisuforda ära kasutada. Austria-Ungari lõõdud 4. armee wõis oma riismeid läänepool Stohodi Saturtsi — Kisjeltini juures koguda. Oli loomulik, et Lutski juures wabaks saanud Austria-Ungari tiw tublisti tagasi pidi tõnmatama, sest nuiidu oleks temast möõda minna wõidud. Ka siin puudus Brussilowil jõud hoogsaks järellõõgiks.

Wenelased olid Dnjestri ääres kindral v. Pflanzler-Baltini Austria diwiisid Ofna — Swiatyni s'ihil läbi murdnud. Warsti wõitsid nad lõunapool jõge tublisti maad. Tshernowits langes. Juuni lõpuks olid wenelased Clumatsch — Kolomea — Kimpolungi jooneni jõudnud ja tungisid sealt edasi Karpaatide k'itfuste poole.

Austria front lõunapool Dnjestrit, mis alguses jõe ja Rumeenia piiri wahel ainult kitsas oli, oli nüüd tublisti laienenud. Uued liinid olid sellepärast õige äredalt meestega warustatud.

Urufordfält halhade raudteeolude tõttu oli wäga raske toetuswägesid sinna saata. Ka Saksa wägesid toodi Dnjestri ääre ja Karpaatidesse. Neid toodi ida ülemjuhataja piirkonnast ja läänest. Juuretoodud diwiise jatkus waewalt frondi hoidmiseks. Üisugustel tingimistel ei olnud wastupealetungimised kohased. Kaskeid küll tehti, kuid need ei õnnestunud. Kaitsmine ja tagasitõrjumine oleks siin algusest peale õigem olnud. Wenelasel oli toetuswägede saamise asjus ka erafordfete raskustega wõidelda, ta ei olnud tugew. See asjaolu aitas Austria sõjawäge rohkem kui tema enese wastupanek.

Kuna suurem osa ida ülemjuhataja ja Baieri printsi Leopoldi reserwe meie lepinglaste frondile oli saadetud, algas wenenlane 13. juunil wäga tugewat pealetungimist Woyrschi armeosa wastu. Wäerühm ja kindral v. Woyrsch pidid oma reserwid äratarwitama.

Sel ajal rehendasime meie ifka weel Wene pealetungimisega Smorgoni juures ja wanadel märtsi lahinguwäljadel, samuti ka Riia juures. Siin olid wenelasel endiselt wäga tugewad jõud.

Sellepärast nõrgendasime endid kuni äärmuseni, et armeesid k'augemal lõuna pool aidata. Mina moodustasin reserwe nekruiti depoodest, ehk mina küll teadsin, et see ainult tük wett kuumale k'iwile oleks, kui wenenlane lõõise edu k'usagil saawatub. Mina usaldasin piiramata meie wägesid, et nad õredast

frondist hoolimata oma seisufohad k'äes peawad. Meie pingulolek kaswas, mida rohkem sündmused arenesid.

Kõigepealt wenenlane meie frondi ees end tuntas ei nõrgendanud. Temal tuli otsustada, kas meie tõesti kallale tungida wõi oma kordaminekuid lõunas ära kasutada ja kindlustada. Et meie ja Austria-Ungar sinna toetust saadame, wõis ta juba arvata. Tema püüdis lahingut Austria-Ungari frondil otsustada, kuid temal oli siiski niipalju reserwe, et ka meie tugewasti peale tungida wõi meid wähemalt takistada uusi jõudusid lõunasse saatmast.

Kuna Saksa ja Austria-Ungari sõjawäed Lutski alla, Dnjestri ääre ja Karpaatidesse jõudsid ja juuni wiimasel poolel peaaegu igal pool osaliselt peale tungisid, tõi wenenlane toetuswägesid s'issemurde kohadesse ja pani oma wastulõõkidega Saksa osalisel pealetungimised seisma.

Ta sundis Saksa wägesid juuli keskelt, pärast wihaseid wõitlust, oma esialgsetest kordaminekuteist loobuma. Ta tungis ka Stõri möõda edela s'ihis edasi. Kindral v. Boehm-Ermolli oli sunnitud oma pahemat tiwa ja oma k'eskpaika Galitsia piirile tagasi tõmbama. Lutski loogas oli aga Wene edasitungimine seisma pandud.

Lõunapool Dnjestrit Karpaatide s'ihis wõitis wenenlane ifka weel pinda.

Nende wõitluste aegu mõlemas põletispunktiis asus wenenlane tugewale pealetungimisele ida ülemjuhataja frondil Narotshi ja Wischnjewi järwede wahel ja Smorgoni juures, prints Leopoldi wäerühma juures kirde ja lõuna pool Baranowitschi, v. Einsingeni wäerühma juures Stõri looga wastu.

Hüglawõitlus oli juuli algul ida frondi suuremal osal käimas, kuna Somme ääres inglasel ja prantslasel esimesed kordaminekud olid.

Meie pidasime pealetungimisele wastu ja tõrjusime ta mitmepäewastes wõitlustes tagasi. Woyrschi wäerühma 1. ja 2. sõjawägede frondil murti s'isse. Meie saatsime k'õik oma suure waewaga k'õikku hoitud reserwid sinna, et fronti toetada. Front pidaski wastu. 8. juulist peale hakkasid wõitlused siin soiku jääma.

Wene pealetungimisel Stõri looga wastu põhjapool Lutskit oli täielik edu. Austria-Ungari wäerind murti siin mitmest kohast läbi. Saksa wäeosad, kes appi saadeti, sattusid siin ka raskesse seisuforda, ja nii oli kindral v. Einsingen sunnitud 7. juulil oma pahemat tiwa Stohodi taha asetama. Ka prints Leopoldi parem tiw — Gronau armeerühma osa — pidi sinna taganema.

See oli üks kõige suurematest kriisidest ida frondil. Lootus, et Austria-Ungari wäed kindlustamata Stohodi liini k'äes peawad, oli wäike.

Meie julgesime endid weel rohkem nõrgendada, ka kindral-feldmarschal Baieri prints Leopold tegi sedasama. Ehk küll Wene pealetungimine iga filmapiik uuesti wõis algada, saadeti siiski üksikud polgud Einsingeni wäerühma pahema tiwa toetuseks kirde ja ida pool Koweli. Oleks see tiw weel rohkem taganenud, siis oli teadmata, millega see oleks lõppenud. Need olid ülitõõsised päewad, meie panime k'õik kaalu peale ja teadsime wäga hästi, et meid keegi aidata ei saa,

fui waenlane meile peale hakkab tungima. Ja tõesti see sündis! Erakordselt suure jõuga tormas wenelane 16. juulil läänepool Düüna jõge Riia sillakindlustusest peale. Esimesel pealetungimisel wõitis ta pinda. Kulul tükk rasket aega, enne kui kriis meie wägede wahwuse ja 8. armee juhatusel osawuse tõttu kõrwaldati.

Weel ei olnud need wõitlused lõpnu, kui juuli lõpul jälle kindlud tungemärgid filmapiirile ilmusid, mis pealetungimise jatkamist Baranowitshi juures ja Stohodi wastu selle jõe täies pikkuses lastsid oletada. Murega ootasime seda; sõjawäed olid alalistes wõitlustes ära kurnatud ja nad pidid pikki frontisid katma. Austria-Ungari sõjawägi oli iga usu oma jõu sisse kaotanud ja tarwitises igal pool Saksa toetust.

Kuni Stohodini oli meil seisukorra kohta selge pilt, kaugemal lõunapool oli pilt kaunis segane. Meie teadmine ainult nii palju, et nüüd ka kindraloberst v. Boehm-Ermolli Brody juures pealetungimist ootas, ja et wenelane Dnjestri ja Karpaatide wahel kõige jõuga oma pealetungimist jatkas ning kaugemal mägedes pinda wõitis. Kindral krahw Bothmer oli kui kalju waenuliste pealetungimiste möllawas meres üleüldiselt püsima jäänud.

Oli selge, et wenelane uut hiiiglalööki walmistas, kuna meie Somme ääres werest tühjaks jooksinne ja Austria-Ungari wäge Italia frondil kõwasti suruti. Elektrit oli õhk täis, närwid töötasid äärmiselt.

XIV.

Neil rasketel ja põnewail päiwil, mis meie Kownos juuni algusest saadik üle oli elanud, seisime ülema wäejuhatusel kõige ligemas ühenduses. Meie olime ikka jälle ühise ülemjuhatusel tarwitamiseks peale ida wäerinnal tähelepanu juhtinud. Muidugi sai häda-waewalt ka nõnda läbi, kuid oli ka selgunud, et reserwide paigutamine wähem õrnumisi oleks sünnitanud, kui ainult üks tahtewõim ida frondil walitses. Juba juuni lõpul olime kindral-feldmaršhal ja mina Plessi kutsutud, et meie seal oma waateid seisukorra kohta idas ette kannakime. Meie wõisime seisukorda ainult wäga tõsisena kujutada. Muidugi wõisime ühise ülemjuhatusel loomise küsimuse uuesti üles ja toonitamine tarwidust, et Austria-Ungari wägesid weel rohkem kui seni Saksa wäeosade wahel tuleb mahutada. Ka ida ülemjuhataja front wõib oma rahulikumatel osadel E. ja P. wäeosasid tarwitada. Kõige suuremat rõhku panime selle peale, et Austria-Ungari sõjawägi, isearanis jalawägi, aja nõuete kohaselt wälja õpetataks.

Meie sõidul ei olnud ülemjuhatusel korralduse kohta mingit tagajärge. Wastuseismine oli weel liig suur.

27. juulil olime weel kord Plessi käsutatud. Sõnum Broddi langemisest, mis sel päewal päralt jõudis, andis Austria-Ungari ülemjuhatusel põhjust oma senisest seisukohast osalt loobuda. Ta oli nõus, et kindral-feldmaršhal v. Hindenburg ülemjuhatusel kuni lõunapoolse Broddi oma kätte wõttis.

Meie pöörasime esiti Kownose tagasi. Mina jätsin jumalaga koha, kus ma õnneliku aja rahulikust tööst ja wõtmaks nii kriitilised tunnid üle olin elanud. Palju ustawaid kaastöölisti jätsin ma maha. Sõjawäe staabi koosseis jäid endiselt.

Kuna wõitlused Riia all raugesid, tungis wene-lane 25. juulil jälle põhjapool Baranowitshi peale,

ja nimelt seal kohal, kus ta Austria-Ungari wägesid arwas seiswat ja kus ta kord edu oli saawutanud. Kuid seekord jäi tema tormijooksud tagajärjetuks.

28. juulil algas suur Wene pealetungimine Stohodi ääres ja kestis kuulmata ägedusega kuni 1. augusti õhtuni. Wene-lane oli mitmekordselt suuremad jõud kokku toonud ja saatis nad nüüd tulle, hoolimata kahjudest. Mitmes kohas oli wäga kriitilisi filmapilke. Saksa maakaitse wäed pidid Austria liinidesse tunginud waenlase wälja lööma. Isegi Saksa wäed kaotasid oma õredates liinides pinda, kaotused olid rasked. Wiimaks suudeti ometi kõike jõudu kokku wõttes fronti hoida.

27. augustil kuulutas Rumenia Austria-Ungarile sõda. See oli kassikriigi pakk Ungari ühekülgsel poliitika eest ja meie tegewuseta pealtwaatamise wili.

28. augustil kell 1 lõunal andis sõjawäe kabineti ülem kindral v. Lyncker kindral-feldmaršhal v. Hindenburgile ja minule telefoni kaudu üle keisri käsu, kohe Plessi tulla.

Samal päewal kell 4 p. l. lahkusime Brest-Litowskist, kus meie peakorter wiimati asus, et mitte enam ida frondile tagasi tulla. Meie seljataga oli kaks aastat juurt, ühisi tööd ja suuri kordaminekuid.

Üitlaste pealetungimine 1916. a. sügisel.

I.

29. augusti hommikul kella 10 paiku jõudsin Plessi, kus meid kindral v. Lyncker wastu wõttis. Ta teatas mulle, et kindral-feldmaršhal tegewa sõjawäe kindralstaabi ülemaks olla määratud; mina pidawat teiseks ülemaks saama. Minule paisis nimetus „esimene kindralfortermeister“ otstarbekohasemana. Minu arwates wõis ainult üks kindralstaabi ülem olla, mina wõtsin aga kindlasti osa wastutusest kõige tehtawate otjuste ja korralduste eest. Keiser awaldas wastuwõtmisel lootust, et kriisist frondil üle saadakse. Samasugust mõtet awaldas ka riigikantsler, kes neil päiwil Plessis wiibis. Rahutegemise mõtet tema ei awaldanud. Külap seisukorra tõsidus ka temale selle mõtte ligidaseks tegi. Selle teostamist takistas waenlase tahtmine.

Minu koht oli mittetänuilik, seda teadsin ma wäga hästi. Mina wõtsin ta wastu selles pühas püüdmises ainult seda teha ja seda mõelda, kuidas sõda wõidurikkale lõpule wiia. Selleks üksi olime kindral-feldmaršhal ja mina kutsutud. Ülesanne oli määratu suur. Raske wastutuse tunne ei lahkunud minust filmapilgukski. Tõdala oli mulle osalt täiesti uus ja haruldaseks mitmekülgne, tõd koorem erakordselt suur. Muidugi raskemat ei ole äkki kunagi saatuse poolt ühe inimese peale pandud. Pead paenutades palusin Jumalat kõigewägewamat, et ta mulle jõudu minu ametiks annaks.

Seisukord, kus ülem wäejuhatus kindral-feldmaršhal ja minu kätte usaldati, oli äärmiselt pinew: Meie suur kaitse sõda, mida meie seni sõjapidamise kõige parema wahendiga, pealetungimisega, olime pidada wõinud, oli puhtlaadiliseks tõrjesõjaks saanud.

Üitlased olid kõik oma jõud wiimaseks, nagu nad arwasid, suureks löögiks kogunud, meid kaitse seisukorda paisanud ja nüüd weel ka Rumenia wälja kuisunud. Oli arwata, et pealetungimine lääne frondil, Italias,

Makedonias ja lõuna pool Pripeti kõveneb, kuna rumeenlased wenelaste toetusel Siebenbürgeni kaudu meie idafrondi külje peale või Dobrudsha kaudu Bulgariasse tungivad. Kusagil pidime meie surmahoobi saama. Meie olime sattunud titaanide võitlusse, nagu seda seni nähtud ei ole. Tahtmata tõmbusid mullid ja närvid pingule. Kui väga meid Rumenia sõjakuulutus ka majanduslikult tabas, seda ei suutnud ma seekord veel täies ulatuses ette näha.

Selles olustawas võitluses kogu ilmaist eraldatud, seisid Saksamaa ja tema lepinglased üksi Euroopa suurte sõjaväerüüde vastas, kelle tarvitada olid kogu ülejäanud ilmaosa abihallitud. Seft saadik, kui esimene hoop Prantsusmaa vastu 1914. aastal ei õnnestunud, oli seisukord muutumata. Oli kätte jõudnud see, mis kindral-feldmaršal v. Mollke ette aimates 14. mail 1890 oli ütelnud:

„Kui sõda, mis juba üle kümne aasta Damoklese mõõgana meie peade kohal ripub, kui see sõda lahti peaseb, siis ei ole tema kestvus ega tema lõppu ette näha. Siis astuvad üksteise vastu võitlusse Euroopa kõige suuremad riigid, kes on sõjale walmistatud nagu mitte kunagi enne. Kedagi neist ei saa ühe või kahe sõjakäiguga nii täielikult mahajätsata, et ta end võidetuks tunnistas, et rasketel tingimistel rahu teeks, et ta end sõja jätkamiseks uuesti püsti ei ajaks, kuigi alles aastate pärast. Sellest võib seitsmeaastane, sellest võib kolmekümneaastane sõda saada...“

Meie waenlaste määratu ülekaal võitlejate ja sõjamaterjali poolest sai pikapeale ikka tuntavamaks. Meile olid kaks esimest sõjaaastat suuri kaotusi toonud. Meie sõjaväe tuum puhkas roheline mätta all.

Arvuliselt oli waenlane sõja algusest peale ikka tugevnenud, Itaalia oli juure tulnud, nüüd läbi ka Rumenia oma 750.000 mehega meie vastu. Hoolimata sellest, et Bulgaria ja Türgimaa meiega kaasa tulid, olime meie suures vähemuses. Meid oli frondil umbes 6 miljoni waenlase 10 miljoni vastu.

Selles seisukorras, mis kindral-feldmaršal ja mina eest leidime, pidasime meie sõja iseloomu ja waenlase hävitustahete pärast tarvilikuks maa füüsilisi, majanduslikke ja kõiblikke jõudusi kõige kõrgema arenemiskraadini viia. Ülem väejuhatus nõudis riigivalitsuselt mehi, sõjamaterjali ja hingelisi jõudu.

Oma lepinglaste peale püüdsime samas sähis mõjuda. Austria-Ungar oli oma mehed kuni 55. aastani lipu alla kutsunud, Türgimaa kuni 50. aastani. Nii olid nad oma inimeste tagavarad, vähemalt paberil, viimse võimaluseni ära tarvitanud.

Järgneb.

Kas on seda waja?

Juuli kuul saadavad kursused, mis diviiside juures nooremate ohwitseride sõjaväelise hariduse täiendamiseks moodustatud, esimesed ohwitserid wäeosadesse tagasi. Üued kursused astuvad arwatawasti selle järele jälle kokku. Sel puhul tõuseb küsimus: kas on sarnaseid kursusi üleüldse waja? Ütlen juba alguses, et mul võimalus on olnud nimetatud kursusi tähele panna ja mina isiklikult selles küsimuses eitawa seisukoha olen wõtnud. Waatame asja ja olusid ligemalt.

Kõigepealt olgu tähendatud, et meil omapärase, otstarbe- ja ajakohase sõjaväekorralduse aluseks alles puudub. See, mis wenelastelt laenatud ja kopeeritud, ei saa Eesti wabariigile laugeltsi eeskujuks olla, waid on ainult ülemineku aja paratamatus. Waeguse filmpilgu tähtsam ülesanne ei seis mitte selle äraiganenud määrustikude kogu tuupimises, waid hoopis w: stuolsti: tuleks wiibimata tööle asuda, et Wabaduse sõjas omandatud kogemused ja teiste riikide sõjatarbuse kaalutam tuum saaks kogu põimitud aja nõuetele wastawatets määrustikudeks ning kogu sõjawägi uuele kindlale alusele rajatud. Neil alustel ja põhimõtetel tuleks muidugi eeskätt sõdurite õpetajaid — ohwitserid — ette walmistama hakata. Ülemal nimetatud kursused ei ole aga peaaegu muud midagi, kui wäeosade tartuse nämmutamise, pealegi weel nende poolt, kes seda omal ajal enam vähem asjalikult läbi läinud. Minu arwates on niisugune „kordamine“ kursustel asjata töö ja aja raiskamine Wabariigi kulul; wäeosades sünniks see hoopis lihtsamalt ja ilma vähemagi kuluta. Nagu teada, on wäeosades praegu suurine õppuse-hoos, kus sõduritega kõik läbi minuatse sarnases masstaabis, nagu see Wene määrustikudes must walge peal seisab (kui ainult meie oludega kogu käib). Mis ei wasta aja nõuetele, heidetakse wälja ehk täiendatakse ajajooksul omandatud kogemustest. Ja et õppust wäeosas ühtlustada, selleks töötawad ohwitserid üheskoos õpetavad wälja. Roodu ülem omalt poolt arutab nooremate ohwitseridega iga päew enne õppust ühtlasjäd läbi ning annab tarbekorral seletusi. Kui arwesse wõtta, et roodu ülemad meie praeguses sõjawäes harwa nooremad on kui kapten ja ilma sõjast saadik sõjawäes teeninud, siis on nad noorematele ohwitseridele wast niisama wilunud ja autoriteetlised juhid, kui kursuste lektoridki. Ettewalmistades teoreetilist külge ja platsil roodu ülemate juhatusel tegelikult sõdurisi õpetades, saawad nooremad ohwitserid kindlamini ettewalmistatud, kui praegustel kursustel, seda enam, et igaüks neist on juba omal ajal ohwitserilt nõutawad ained sõjakoolides läbi läinud. Kui weel arwesse wõtta, et kursustel lektoridki leidub, kes kogu Wabaduse sõja tsel staapides jne. töötanud, seega isikliku kogemusi wähe omandanud, siis ei räägi kuigi palju andmeid kursuste poolt.

Mis puutub kursustesse igasuguste spetsialistide ettewalmistamiseks, siis võib neid ainult soowitada, kuid, kordan, reaõppuse ja määrustikude kordamiseks (teist ei saa neid nimetada) on nad ohwitseridele, kes aastate laupa sõjawäes teeninud, täiesti üleliigsed. Tegelik töö pulgus, kus küllalt wilunud juhtisi, on praegustes oludes noorematele ohwitseridele kõigeparemaks kursuseks. — ms —

Segateated.

Misugusel määral Ameerika ühisriigid maailmasõjast osa wõtsid.

Ameerika sõjawäge õpetati 32 laagris: iga laager oli tekmiselt 50.000 mehe tarwis sisse seatud. Instruktoriteks oli 540 wäljamalitud Prantsuse ja Englise ohwitseri. Õppus kestis kordumaal 6 kuud; õppust täiendati Prantsusmaal kaks kuud ja siis weel üks kuu mõnes rahulitumas frondi osas. 1917. aastal saadeti 194.000 meest Prantsusmaale. Pärast tõusis iga-

kuune saatearv, kuni juuli kuus 1918. kõige kõrgema reformini jõuti — 306.000 meest.

Riidevarustusest valmistati aprillist 1914. kuni maini 1918: 132 miljoni paari villaseid sokke, 85 miljoni villaseid särke, 27 miljoni flanellsärke, 84 miljoni paari aluspüüsa, 31 miljoni paari saapaid, 22 mil oni paari vormipüüsa, 14 miljoni vormituube, 8 miljoni mantlid (sinelid) jne.

Kuni maherahu tegemiseni oli valmistatud 2.600.000 püüsi ja 226.000 kuulipildujat. Padrunid oli valmistatud 3½ miljardi, millest 1½ miljardi Prantsusmaale saadeti. Suurtükka ja nende kuule muretsejid suuremalt osalt Prantsusmaa ja Inglismaa.

Septembris 1918 oli Prantsusmaal 4000 Ameerika lendurit, Ameerikas oli neid veel 8000 väljaõppimisel. Üleüldse oli Ameerika sõjavägi 42 diviisi suur, nendest oli esimesel liinil 29 diviisi. 2 miljoni mehe hulgas oli 1.300.000 meest võitlejaid. Oktoobri lõpul 1918 oli Ameerika vägede kättes 23% võitlusriinast kuni aprilli kuuni 1919 olid Ameerika sõjatalud 22 miljardi dollarit.

Ranada sõjavägi ilmasõjas.

Hiljuti avaldatud ametliku aruande järele oli Kanada sõjajõudusid ilmasõja ajal järgmisel määral Inglismaal ja Prantsusmaal:

1914:	1.494	ohvitseri ja	29 890	jõlbati,
1915:	4.950	" "	87.051	" "
1916:	12.238	" "	227.494	" "
1917:	13.026	" "	237.871	" "
1918:	13.645	" "	236.770	" "

Sellest arvust oli Prantsusmaal kokku seatud Kanada armeekorpus (The Canadian Corps) korpusse staabiga, nelja jalaväe diviisi ja abivägede (ratsavägi, kerge ja raske fuurtükivägi, woortroodud jne.). Reserwid asusid peaaesjalikult Inglismaal.

✳ || Kirjavastused. || ✳

Ohvitser Tartus. Teie kiri jõudis kahjaks alles siis päralt, kui leht mafinasse oli minemas. Ilmub järgmises numbris, kui teie ajaks wananenud ei ole.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Rint.
Wäljaandja: Sõjavägede staab.

Metsatööstuse osaühisus „Malewa“

**Põhikapital 2.000.000 marka.
Iga osatäht à 500 marka.**

Liikmeks wõiwad olla ainult isikud, kes wabadussõjast sõjawäelasena osa wõtnud.
Põhikiri registreeritud 19. juunil 1920. a.

Esimesel peakoosolekul 8. juulil s. a. waliti juhatusse: Kindral-major Soots, al.-kaptenid Rõuk ja Tõnson, leitnandid Mois ja Nirk ja kandidaatideks Dr. Park, al.-polkownikud Karunga ja Willmann.

Rewisjoni komisjoni: polkownikud Unt ja Lill ja kapten Tiitsõ.

Kandidaatideks: Al.-polkownik Unt ja leitnant Erm.

Otsustati kohustada liikmeid osatähtede hinnast ära maksta 1. augustiks 75% ja 1. septembriks s. a. 25%.

Juhatus palub liikmeid seda otsust täita ja raha ära saata.

Ülejäänud osatähti müüakse juhatuses: Ohwitseride Kasino ruumides, Tallinnas
„Malewa“ Juhatus.

